

BULLETIN KLUBU REKTORŮ

• září 1992 • ročník I • číslo 5

O b s a h

Magna Charta evropských univerzit	2
K Memorandu k vysokému školství v Evropském společenství	5
Program zasedání Klubu rektorů 25.–26. 9. 1992	6
J. Švec: Vysoké školstvo na ceste k európskej integrácii	7
S. Hanzl: Klub rektorů ČSFR: jeho vznik a ...	14
M. Černohorský: Úvod k diskusi o postavení a financování Konference rektorů	16
Termíny přijímacího řízení na vysokých školách	18
Nabídka časopisů ACS	19
Z historie Klubu rektorů	20
• Ustavení Klubu rektorů	21
• Přehled zasedání	22
• Přehled dokumentů ze zasedání	22
• Pracovní materiály	24

MAGNA CHARTA EVROPSKÝCH UNIVERZIT**Bologna 1988****Preamble**

Podepsaní rektori evropských univerzit shromáždění v Bologni u příležitosti devítistého výročí nejstarší univerzity v Evropě, čtyři roky před definitivním zrušením hranic mezi zeměmi Evropského společenství, očekávajíce dalekosáhlou spolupráci mezi všemi evropskými národy a věříce, že občané a státy by si měli více než kdy jindy uvědomovat úlohu, která připadne univerzitám v měnící se a stále více se internacionalizující společnosti, jsou si vědomi:

1) že s blížícím se koncem tohoto tisíciletí závisí budoucnost lidstva nesmírně na kulturním, vědeckém a technickém rozvoji a že tento rozvoj má svůj základ v centrech kultury, vědění a bádání, jak je představují skutečné univerzity;

2) že úkol univerzit šířit vědění mezi mladší generace znamená, že v dnešním světě musejí univerzity sloužit také společnosti jako celku a že kulturní, sociální a ekonomická budoucnost společnosti vyžaduje značnou investici zejména do kontinuálního vzdělávání;

3) že univerzity musejí poskytovat budoucím generacím studentů vzdělání a výcvik, který naučí je a jejich prostřednictvím i ostatní mít v úctě velké harmonie jejich přírodního prostředí a života samotného.

Podepsaní rektori evropských univerzit se obracejí ke všem státům a ke svědomí všech národů s fundamentálními principy, o něž se musí nadále trvale opírat poslání univerzit.

Fundamentální principy

1. Univerzita je autonomní instituce v srdci společností organizovaných odlišně v závislosti na geografické poloze a na historickém dědictví; produkuje, prověřuje, zhodnocuje a předává kulturu prostřednictvím bádání a výuky.

Aby vyhověla potřebám světa, který ji obklopuje, musejí být její bádání a výuka morálně a intelektuálně nezávislé na veškeré politické a ekonomické moci.

2. Výuka a bádání na univerzitách musejí být neoddělitelné, nemá-li pedagogický proces pokulhávat za měnícími se potřebami, za požadavky společnosti a za pokrokem v poznatcích vědy.

3. Svoboda bádání a výcviku je fundamentálním principem univerzitního života; vlády a univerzity, každá do té míry, která jí přísluší, musejí zajišťovat respektování tohoto fundamentálního požadavku.

Univerzita jako instituce, která odmítá netoleranci a je vždy otevřena dialogu, je ideálním komunikačním fórem učitelů a studentů; učitelů schopných předávat své vědění a disponovaných rozvíjet je bádáním a inovováním, a studentů, kteří mají právo na obohacení svých myslí tímto věděním, jsou toho schopni a touží po něm.

4. Univerzita je strážcem evropské humanistické tradice; její stálou snahou je dosáhnout univerzálního vědění; aby naplnila své poslání, překračuje geografické a politické hranice; je dokladem životní potřeby odlišných kultur navzájem se poznávat a ovlivňovat.

Prostředky

Dosáhnout těchto cílů dodržováním takových principů vyžaduje účinné prostředky vhodné pro současné podmínky.

1. Aby se uchovala svoboda bádání a výuky, musejí být nástroje vhodné k uplatnění svobody zpřístupněny všem členům univerzitní komunity.

2. Přijímání učitelů a řád upravující jejich postavení se musejí řídit zásadou, že bádání je neoddělitelné od výuky.

3. Každá univerzita musí — s patřičným ohledem na zvláštní okolnosti — zabezpečit, aby svobody jejích studentů byly zajištěny a aby se studenti těšili podmínkám, v nichž si mohou osvojit kulturu a získat výcvik, o jejichž nabytí stojí.

4. Univerzity — zejména v Evropě — považují vzájemnou výměnu informací a dokumentace a četné společné projekty, zaměřené na zdokonalování studia, za podstatné pro stálý pokrok ve vědění.

Proto univerzity jako v nejranějších letech své historie podporují mobilitu učitelů a studentů; k naplnění svého poslání v dnes panujících podmínkách považují za podstatné vyrovnat se obecně s otázkou rovnocennosti postavení, titulů, zkoušek (stran národních diplomů bez předsudků) a udílení stipendií.

Podepsaní rektori podniknou jménem svých univerzit všechno, co je v jejich moci, aby povzbudili každý stát jakož i příslušné nadnárodní organizace k takové politice, která ponese pečť rozhodného důrazu na tuto **Magnu Chartu**, vyjadřující svobodně formulované a deklarované tužby všech univerzit.

K MEMORANDU K VYSOKÉMU ŠKOLSTVÍ V EVROPSKÉM SPOLEČENSTVÍ

Zpráva rektora M. Jelínka o bruselské diskusi o Memorandu k vysokému školství v Evropském společenství (Bulletin KR č. 4, s. 4–8) charakterizuje reakci Konferencí rektorů členských zemí Evropského společenství, resp. jejich Koordinačního výboru (Liaison Committee of EC Rectors' Conferences) na Memorandum. Ve zprávě se uvádí odkaz na boloňskou Magnu Chartu evropských univerzit.

Redakce Bulletinu zpřístupňuje rektorům oba dokumenty, Magnu Chartu i Memorandum, v jejich plném znění. Magna Charta mohla být vzhledem ke své krátkosti zařazena přímo do Bulletinu. Její překlad z angličtiny je vstupním textem tohoto pátého čísla.

Memorandum má značný rozsah — 56 stran formátu A4. Přikládáme je rektorům v jeho původním znění jako samostatnou brožuru formátu A5 díky laskavosti rektora Západočeské univerzity v Plzni, jejíž Tiskové a ediční středisko dodalo zdarma potřebný počet výtisků s nevšední operativností. Západočeské univerzitě patří za to upřímný dík.

Je namístě zdůraznit, že *Memorandum je diskusní materiál*, jak je zřejmé už i ze zprávy rektora M. Jelínka. Bruselskou červnovou diskusí jeho projednávání však nekončí. Speciální skupina expertů Green Paper Promoters Group (nejen "plzeňské Memorandum" má zelenou obálku, má ji i originál) se sejde v říjnu a v listopadu 1992. Pracovní verzi souhrnné zprávy připraví Komise ES pro konferenci Rady ministrů školství na 27. 11. 1992. Konečná zpráva bude předložena Radě ministrů školství na jaře 1993.

PROGRAM ZASEDÁNÍ KLUBU REKTORŮ**25.-26. 9. 1992****Bratislava – Modra****Pátek 25. 9. 1992**

- 11.00 Zahájení (J. Švec, M. Jelínek)
- 11.05 Informace o programu zasedání (J. Švec)
- 11.15 Spolupráce českých a slovenských vysokých škol (J. Švec, M. Jelínek)
- 11.35 Diskuse
- 12.15 Vystoupení představitelů Rakouské konference rektorů
- 12.35 Diskuse
- 12.55 Organizační sdělení
- 13.00 Oběd
- 14.00 Postavení a financování Konference rektorů (M. Černohorský)
- 14.15 Diskuse
- 14.35 Konec diskuse
- 14.45 Samostatná jednání rektorů slovenských vysokých škol a rektorů českých vysokých škol
- 15.45 Přestávka
- 16.15 Zprávy ze samostatných jednání rektorů
- 16.35 Diskuse
- 17.00 Konec diskuse
- 17.30 Večeře
- 19.30 Účast rektorů na zahájení Bratislavských hudobných slávností v budově Slovenskej filharmónie. Po koncertě návrat do Modry
- 23.00 Volné diskuse "pri modranskom víne"

Sobota 26. 9. 1992

- 9.00 Pokračování diskusí ke zprávám ze samostatných jednání rektorů, jednání pracovních skupin a další programové body stanovené při uzavření pátečního odpoledního programu
- 11.00 Ukončení jednání
- 11.15 Oběd
- 12.00 Odjezd do Bratislavy
- 14.00 Účast rektorů na slavnostním zasedání Vědecké rady Univerzity Komenského a udělení čestného doktorátu předsedovi Mezinárodního olympijského výboru Juanu Antoniu Samaranchovi

VYSOKÉ ŠKOLSTVO NA CESTE K EURÓPSKEJ INTEGRÁCII

Následujúci pracovný materiál byl dán k dispozíci novinářům přítomným na tiskové besedě konané 26. 6. 1992 v Bratislavě. Autorem je rektor Univerzity Komenského J. Švec, který se zúčastnil jednání všech tří níže uvedených grémií.

Vysokoškolský systém v oboch našich republikách prešiel v posledných týždňoch tvrdou skúškou medzinárodného hodnotenia v troch nezávislých grémiach: V Bratislave sa uskutočnilo záverečné jednanie hodnotiacej komisie expertov OECD, na pôde Komenského univerzity sa v rámci spoločného európskeho projektu TEMPUS a v prítomnosti reprezentácií deviatich významných európskych univerzít, zástupcov UNESCO a Stálej komisie rektorov SRN rozoberal súčasný stav a perspektívy riadenia stredoeurópskych univerzít a v Sofii sa zišli experti 20tich krajín Európy, aby v komisii Rady Európy pre univerzitné problémy riešili otázku financovania stredoeurópskych vysokých škôl.

Expertné skupiny OECD, Rady Európy a projektu TEMPUS sa vzáčne zhodli v dvoch základných charakteristikách vysokých škôl:

1. Prevážna väčšina vysokoškolských inštitúcií má vysokú odbornú úroveň výučby a vzdelávania, v rámci ktorého sú na univerzitách vychovávaní vzdelaní odborníci.
2. Vysoké školy v jestvujúcej štruktúre však pracujú neekonomicky s nedostatočným plnením požiadaviek spoločnosti v dôsledku neúmerne nízkeho pomeru počtu študentov k počtu učiteľov, nadmerného množstva výučbových hodín, nízkeho podielu a efektivity vedeckovýskumnej práce a jej prepojenia na výučbu, rigidity vnútrouniverzitných štruktúr (izolácia jednotlivých fakúlt) a v neposlednom rade v dôsledku ich málo efektívneho financovania. Odbornosť absolventov vysokoškolského štúdia je príliš úzko profilovaná, čo sťažuje a najmä v budúcnosti sťaží ich uplatnenie na trhu práce.

Základným kritériom pre hodnotenie ďalšieho rozvoja vysokoškolského systému je jeho postavenie a poslanie v postkomunistických štátoch strednej a

východnej Európy. Všetky medzinárodné expertné skupiny sa zhodli v tom, že vysoké školy priamo ovplyvňujú demokratizačný proces, vplývajú na vzdelanostnú štruktúru obyvateľstva a na rozvoj ekonomiky. Ich postavenie a poslanie je prioritné v každej spoločnosti a zostáva prioritou i v týchto krajinách v období ich ťažkého prechodu k trhovej ekonomike.

Zákon č. 172/1990 o vysokých školách zabezpečuje vysokoškolským inštitúciám ich plnú autonómiu a akademickú slobodu. Avšak samotná autonómia a akademické slobody nezaručujú efektívne využívanie kapacity vysokej školy na vedecký výskum a výučbu. Autonómia vysokej školy má byť tým účinným prostriedkom, ktorý moderné univerzity využívajú pre zlepšenie ekonomiky svojej práce. Jednou z pák tohoto mechanizmu je rozpočet univerzity a spôsob jeho rozdeľovania fakultám a ostatným samostatným zložkám.

Sú naše vysoké školy dostatočne finančne dotované? Výška pridelených finančných prostriedkov pre vysoké školy danej krajiny sa udáva v percentách hrubého národného dôchodku (HND). Pre porovnanie uvádzam niektoré údaje o financovaní školstva vo vyspelých európskych krajinách v percentách HND: Nemecko 1,8; Veľká Británia 1,2; Rakúsko 0,8; Španielsko 0,7; ČSFR 0,5; Francúzsko 0,6.

Francúzsky vysokoškolský systém sa považuje za príliš "lacný" pre nižšiu technickú úroveň a príliš vysoký počet študentov, kým nemecký systém je jedným z najnákladnejších na svete (nákladná technická infraštruktúra, vysoký podiel základného výskumu a primeraný počet študentov). Tieto rozdiely vo financovaní vysokých škôl sa ešte viac zvýraznia, ak berieme do úvahy skutočné hodnoty HND v týchto krajinách. Ako uviedol na zasadaní Stálej komisie Rady Európy pre univerzitné problémy člen jej predsedníctva prof. Fischer-Appelt (SRN, Univerzita Hamburg), československé vysoké školstvo by malo byť v súčasnosti dotované zo štátneho rozpočtu vo výške 3 – 3,5 % HND, ak by malo dosiahnuť porovnateľnú úroveň so štátmi západnej Európy. Komisia Rady Európy však konštatovala, že túto úroveň financovania vysokoškolského systému nebude možné v krátkej budúcnosti dosiahnuť v žiadnej z postkomunistických

krajín. Preto samotné vysoké školy musia hľadať cesty, akým spôsobom zefektívniť svoju činnosť a kde hľadať alternatívne zdroje vlastného financovania.

Kde sú teda zdroje ekonomickejšieho využívania kapacity vysokých škôl? Jednou z možností je prijať na univerzitné štúdium vyšší počet poslucháčov. Komisia expertov OECD, Rady Európy i projektu TEMPUS opäť svorne konšatovali, že nízky pomer počtu študentov k počtu učiteľov na našich univerzitách je neekonomický luxus, ktorý si žiadna univerzita vyspelých európskych štátov nemôže dovoliť. Tu sa však naraz vynára hned niekoľko problémov: Prvým problémom je, aký je optimálny pomer vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva? Jedným z pomocných kritérií by mohlo byť porovnanie počtu študujúcej mládeže k celkovej populácii vo vyspelých európskych krajinách. Tak napríklad na univerzitách bývalého Západného Nemecka v súčasnosti študuje 1,5 mil. študentov, čo v prepočte na počet obyvateľov (60 mil.) predstavuje okolo 25 tisíc poslucháčov na 1 milion obyvateľov. Ak by sme tento pomer brali ako optimálny ukazovateľ, potom by v podmienkach Slovenska s 5,5 mil. obyvateľov malo na našich univerzitách študovať viac ako 100 tisíc študentov. Avšak v celej ČSFR na 45 vysokých školách študuje v súčasnosti okolo 160 tisíc študentov, z toho na Slovensku okolo 55 tisíc študentov. Zdá sa teda oprávneným odporúčanie všetkých spomínaných expertných skupín zvýšiť počet študentov na našich univerzitách v prvej fáze o 30 %. Tu sa však vynára problém spoločenského dopytu: Najde zvýšený počet absolventov vysokoškolského štúdia spoločenské uplatnenie v praxi?

Vývoj trhu práce v prechodnom období vývoja ekonomík postkomunistických štátov Európy je možné odhadnúť iba aproximatívne. Experti západných štátov sa zhodujú v názore, že k zásadnému obratu ekonomiky týchto krajín dôjde v priebehu 3–5 rokov (naším republikám sa pripisujú najlepšie východiskové pozície), kedy narastie potreba kvalifikovaných odborníkov so širokým vysokoškolským vzdelaním a záberom vedomostí, potrebných pre uplatnenie v podmienkach trhovej ekonomiky.

Ak vezmeme do úvahy odporúčanie expertných skupín zvýšiť počty prijímaných študentov, je potrebné zodpovedať ďalšie zásadné otázky:

1. Majú naše univerzity rezervné kapacity, ktoré by umožnili prijať vyššie počty uchádzačov o univerzitné štúdium?
2. Je finančný rozpočet univerzít a fakúlt dostatočný k tomu, aby pokryl zvýšené nároky na výučbu?
3. Udrží sa kvalita vedeckovýskumnej a pedagogickej práce univerzity pri zvýšenom počte študentov na fakultách?

Odpoveď na všetky otázky znie: NIE! Začarovaný kruh sa uzatvára. Učiteľský zbor a študenti sú preťažení výučbou, niet času a priestoru na seriózny vedecký výskum (ten sa realizuje na úkor voľného času a zdravia učiteľov) a na jeho prepojenie na edukačný proces. Je vôbec možné tento začarovaný kruh roztáť? Pomôžme si opäť číslami: Na univerzitách vyspelých európskych štátov pripadá na jedného študenta 15–18 týždenných vyučovacích hodín (s výnimkou prírodovedných a lekárskech fakúlt). V našich podmienkach však týždenné penzum výučbových hodín dosahuje nezriedka 35–40 i viac hodín. Sedem hodín výučby denne vracia študenta univerzitného štúdia späť do stredoškolského systému. Študent sa stáva pasívnym konzumentom úzko odborne zameraných informácií bez akejkoľvek možnosti slobodného rozšírenia svojho vzdelania podľa vlastných predstáv tak, ako to dovoľujú systémy vysokoškolského štúdia renomovaných európskych univerzít. Príčiny tohoto stavu treba vidieť v deformácii vysokoškolského systému počas štyridsiatich rokov jeho centralistického riadenia, ktorému sa "podarilo" izolovať vedu od výučby vytvorením centier "excelentného" výskumu na ústavoch mimoškolských rezortov a univerzity degradovať na školy stredoškolského zamerania výučby s hlavným poslaním produkovať úzko odborne vzdelaných a najmä ideologicky pripravených absolventov pre potreby centrálne riadenej ekonomiky. Tento vývoj mal však i objektívne príčiny. V dôsledku izolácie našich krajín od západnej Európy naše univerzity zaostali vo vývoji svojej technickej infraštruktúry. Chýba odborná literatúra, kvalitné medzinárodné učebnice, audiovizuálne programy, výučba pomocou výpočtovej techniky a ďalšie pomôcky, ktoré sú bežne dostupné študentom západných univerzít. Samoštúdium, ktoré je samozrejmom a plnohodnotnou

súčasťou edukačných programov moderných univerzít, je na našich vysokých školách obmedzené na prípravu na skúšky na konci semestrálneho štúdia.

Vychádzajúc z uvedených analýz, expertné skupiny odporúčajú našim univerzitám prelomiť začarovaný kruh stagnácie zásadným znížením počtu týždenných výučbových hodín. Hodnotiaca skupina OECD, Rady Európy i výsledky projektu TEMPUS navrhujú skrátenie týždenného počtu výučbových hodín na študenta na úroveň 18 hodín (opäť s výnimkou fakúlt s náročnou laboratórnou a praktickou výučbou a s prepojením na kvalitný vedecký výskum). Skrátenú výučbu má nahradiť primeraný podiel samoštúdia a voľný výber záujmových voliteľných predmetov.

Čo sa týmto návrhom sleduje? V prvom rade fakulty získajú priestor pre seriózny vedecký výskum. Na tomto mieste treba zdôrazniť, že poslaním modernej vysokej školy je odovzdávať poznatky vedeckého výskumu nastupujúcej generácii mladej inteligencie a vedecký výskum využívať pre odbornú prípravu študentov a pre potreby spoločnosti. Z tohoto pohľadu má byť univerzita predovšetkým vedeckou inštitúciou, kde má základný výskum dominantné postavenie. Váha a dôležitosť prednášaného predmetu nespočíva v objeme odprednášaných hodín, ale v kvalite a výsledkoch vedeckého poznávania a jeho prepojenia do vysokoškolskej výučby. Nesmieme zabúdať, že v moderných vyspelých krajinách trhové mechanizmy ovplyvňujú spoločnosť nielen vo sfére priemyselnej výroby, ale vo všetkých odvetviach ekonomicky náročných aktivít. V budúcnosti možno i vo vysokoškolskej výučbe počítat s vývojom konkurenčných vzťahov, a to ako vo vnútri univerzity (možnosť voľby predmetov štúdia), tak i navonok medzi jednotlivými vysokoškolskými inštitúciami a systémami. Dominantnú úlohu tu bude hrať predovšetkým kvalitný výskum, vedecký potenciál a odbornosť. Kvalita edukačných programov nemôže byť zaručená bez kvality a dostatočnej šírky vedeckého výskumu.

Podľa vyjadrenia expertnej skupiny Stálej komisie Rady Európy pre univerzitné problémy je základný výskum ekonomicky využiteľný výlučne v prepojení na vysokoškolskú výučbu. Vyspelé štáty venujú nemalé čiastky finančného rozpočtu na podporu základného výskumu ako súčasti kultúrneho

bohatstva svojich národov. Len malá časť výsledkov základného výskumu je zhodnotiteľná pre ekonomický rozvoj krajiny, a preto jeho izolácia od výučby je neopodstatnená a ekonomicky nevýhodná.

Ako teda zlepšiť kvalitatívne a kvantitatívne parametre vedeckého výskumu na univerzitách bez reálnej nádeje na získanie ďalších dotácií v rámci štátneho rozpočtu?

Rozhodne najvýhodnejšie východisko vidia expertné skupiny a hodnotiace komisie vo funkčnom prepojení vysokých škôl, ústavov Slovenskej akadémie vied a vedeckovýskumnej základne rezortov. Za nevhodnú formu regulácie vzájomných vzťahov týchto inštitúcií sa považuje rozhodnutie vysokých škôl neumožniť pracovníkom SAV a ďalších vedeckovýskumných inštitúcií získať univerzitné akademické hodnosti bez predchádzajúcej dlhodobej pedagogickej činnosti. Vychádzajúc zo súčasných odborných a najmä kapacitných možností vysokých škôl expertné skupiny odporúčajú univerzitám získať čo najväčší počet kvalifikovaných vedeckovýskumných pracovníkov SAV pre výučbový proces a využívať pracoviská vedeckovýskumného zamerania na kvalitný výučbový proces a vedecký výskum. Význam základného výskumu pre pregraduálnu výučbu musíme chápať v správnych súvislostiach: Je zrejmé, že iba zlomok študentov univerzitného štúdia sa bude venovať vedeckovýskumnej činnosti. Konfrontácia študentov so základným výskumom tu má iné poslanie. Základný výskum, jeho technológie, výsledky a interpretácie učia študentov precíznej práci, cieľavedomým postupom, logickému mysleniu, schopnostiam logických analýz a interpretácií, ale i cieľavedomému používaniu odbornej literatúry, informačnej techniky a pod.

Naše vysoké školy nastúpili na cestu integrácie do vysokoškolského systému európskej univerzitnej siete. Táto cesta je koordinovaná medzinárodnými organizáciami pri Európskych spoločenstvách, Rade Európy, UNESCO a pod. Z nášho pohľadu je potrebné naplniť nové poslanie vysokého školstva v mladých európskych demokraciách a hľadať cesty, ako tieto ciele dosiahnuť. Istým návodom by mali byť závery spomenutých expertných skupín, ktoré možno zhrnúť nasledovne:

1. Skrátiť na vysokých školách teoretickú výučbu na 18 hodín týždenne.
2. Rozšíriť podstatnou mierou vedecký výskum v spolupráci s ústavmi Slovenskej akadémie vied a inštitúciami vedeckovýskumnej základne rezortov.
3. Prijat' väčší počet študentov na vysokoškolské štúdium.
4. Postupne vybudovať univerzity na dominantné vedeckovýskumné inštitúcie.
5. Otvoriť nové finančné zdroje prostredníctvom poplatkov za štúdium, kontraktný výskum, hospodársku činnosť, nadácie a medzinárodné granty.

Juraj Švec

KLUB REKTORŮ ČSFR: JEHO VZNIK A ...

Vzhledem k tomu, že se rektor S. Hanzl nemůže zúčastnit zasedání Klubu rektorů ve dnech 25.–26. září 1992 (bude v té době v zahraničí), požádal redakci, aby uveřejnila jeho dopis adresovaný všem rektorům a nadepsaný "Klub rektorů ČSFR: jeho vznik a ...".

Vážení přátelé rektori,

bylo to 14. března 1990, v den, kdy prezident Václav Havel jmenoval rektory českých a slovenských vysokých škol. Mne napadlo pozvat několik nových kolegů-rektorů k přátelskému posezení na ČVUT. Bylo nás tehdy pět jako u Karla Poláčka — z Čech, Moravy a Slovenska. A tak vzniká myšlenka Klubu.

Již 25. a 26. 4. 1990 se schází v Žilině iniciativní skupina rektorů českých a slovenských vysokých škol — Tomáš Čermák, Norbert Frištacký, Stanislav Hanzl, Arnošt Hönig, Pavol Kluvánek, Miroslav Kusý a Věněk Šilhán, aby Klub rektorů založili. Z jeho prvního prohlášení vyjímám:

Obráťme se s výzvou na všechny rektory vysokých škol v Čechách a na Slovensku, aby se připojili k tomuto klubu, který je nezávislý na institucích státní správy, politických stranách, hnutích a církvích.

Vysoké školy procházejí bouřlivou etapou vývoje. Iniciativní skupina rektorů prohlašuje, že nám všem nesmí být lhostejný stav společnosti, vědy, kultury a politiky v kontextu česko-slovenské vzájemnosti, protože jsou trvalým a nejdůležitějším zdrojem dynamiky rozvoje společnosti.

11. a 12. 6. 1990 se první zasedání Klubu rektorů ČSFR skutečně koná na Herbertově, ve školicím středisku fakulty strojní ČVUT. Po něm následuje jednání v Brně ve dnech 31. 8. a 1. 9. 1990. A první diskuse o vztazích česko-slovenských spolu s mou naivní vizí o "moderním čechoslovakismu". Slovo "moderní" nebylo zde jen pouhým adjektivem, dávalo tomuto sousloví zcela jinou náplň. Moje naivní vize vyvolala bouřlivou reakci.

Dne 29. října 1990 se sešli v Brně rektori České a Slovenské Federativní Republiky. Rektori *jednomyslně prohlašují, že se připojují k Deklaraci ke vzniku republiky, podepsané reprezentací obou našich republik dne 28. října 1990 ve Slavkově u Brna. Obracíme se na všechny vysokoškolské učitele a studenty, na celou kulturní veřejnost našich národů, aby přijali Deklaraci jako východisko naší politické budoucnosti a jako manifestaci naší občanské hrdosti při našem návratu do svobodného světa.*

Na Pražském hradě se dne 3. 9. 1991, na pozvání prezidenta Václava Havla, sešla řada veřejných a politických činitelů, mezi nimi i rektori vysokých škol ČSFR. Juraj Švec, v přítomnosti obou ministrů školství, ve velmi přátelském tónu mně vyzývá: *"Tak nám něco pověz, ty moderní Čechoslovakisto".* Odpovídám, že chápu snahu Slováků o vytvoření vlastní identity. A pokračuji: *"My Češi jsme tento proces začali po Bílé hoře. Dnes preferujeme spíše občanský než národní princip. Doba je dynamičtější, žije se rychleji, neboť komunikace se 'prokrátily', jak říkával Jan Werich. Snažte se i vy zkrátit období tvorby vlastní identity co nejvíce".*

Cítím se jak občanem této krásné země ve středu Evropy, tak také občanem Evropy, a dokonce planety Země. Cítím se ale také Čechem. Nejenže jsem onoho 14. března 1990 netušil, ale ani bych nikdy nebyl věřil, že se Československo bude rozdělovat.

V Praze dne 8. září 1992

Váš

*Stamislav
Havel*

ÚVOD K DISKUSI O POSTAVENÍ A FINANCOVÁNÍ KONFERENCE REKTORŮ

V Bulletinu KR č. 4, s. 9, byla exponována problematika postavení a financování Konference rektorů. Pro účely diskuse na zasedání Klubu rektorů českých a slovenských vysokých škol, Bratislava — Modra, 25.–26. září 1992, je užitečné některé z nadhozených otázek konkretizovat.

1. Klub nebo Konference?

Od doby vzniku Klubu rektorů se jeho postavení natolik posunulo, že název "Klub" je zavádějící. Má-li sdružení rektorů zaujmout vnitrorepublikově i zahraničně odpovídající postavení, musí dát takové snaze výraz i svým oficiálním názvem. Názvy členských organizací Liaison Committee of Rectors Conferences of Member States of the European Community jsou v Bulletinu KR č. 4, s. 4–5. Je zřejmé, že termín "klub" by se v takovém seznamu jevil podivně.

2. Jeden zákon o vysokých školách, nebo dva?

Evropské integrační tendence jsou výzvou pro takové vysokoškolské zákonodárství, které umožní, resp. usnadní mobility nejrůznějšího druhu i při všech specifických zvláštnostech jednotlivých zemí. Takto motivovaná spolupráce při tvorbě republikových zákonů o vysokých školách významně přispěje k celoevropskému integračnímu procesu. Účinnost katalytického působení rektorů v tomto ohledu může být značná.

3. Republikové sekce, nebo samostatné Konference?

Republiková báze školství si vynucuje aktivitu rektorů v republikovém měřítku. Jinak by se stěželi mohli jako celek účastnit republikových jednání jako plnohodnotný partner. I z mezinárodních důvodů je vznik republikových Konferencí rektorů potřebný. Jejich dobrá součinnost by měla být přitom samozřejmostí. Příkladem rámce pro účinnou spolupráci samostatných Konferencí je celoevropsky Standing Conference of Rectors, Presidents and Vice-Chancellors of the

European Universities (CRE), popř. Liaison Committee of Rectors Conferences of Member States of the European Community (LC), a regionálně Donau-Rektorenkonferenz.

4. Vlastní, nebo přidružené hospodaření?

Tuto prakticky neobyčejně významnou otázku nelze v daném čase řádně prodiskutovat. Je třeba, aby na základě předkládaných námětů kvalifikovaná skupina připravila varianty získávání prostředků, úhrad vnitřních provozních nákladů a zahraničních styků, ustavení kontrolního mechanismu, atd.

5. Vnitřní organizace Konference

Bez ohledu na vnější postavení Konference je třeba vymezit kompetence jednotlivců pro rozhodování v různých záležitostech reprezentační, administrativně-organizační i ekonomické povahy. Vodítkem mohou být některá ustanovení z návrhu Stanov (zasedání KR Plzeň, 17.–18. 1. 1992) z doby, kdy se uvažovalo o institucionalizaci Klubu rektorů.

Některých z uvedených otázek se nepochybně dotknou rektori M. Jelínek a J. Švec ve svých osobních pohledech v programovém bodě Spolupráce českých a slovenských vysokých škol (pátek 25. září, 11.15–11.35). Konkrétní závěry vzejdou ze samostatných jednání rektorů slovenských vysokých škol a rektorů českých vysokých škol, ze zpráv z těchto jednání a z diskuse k nim (pátek 25. září, 14.45–17.00; sobota 26. září, 9.00–11.00).

Martin Černožorský

TERMÍNY PŘIJÍMACÍHO ŘÍZENÍ NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH

Ve smyslu § 18 odst. 1 zákona č. 172/1990 Sb., o vysokých školách je maturitní vysvědčení podmínkou připuštění k přijímacímu řízení na vysoké škole. Termín přijímacího řízení stanovuje každá vysoká škola vlastním rozhodnutím.

Termíny maturit v České republice upravuje § 8 odst. 3 vyhlášky MŠMT ČR č. 442/1991 Sb., o ukončování studia na středních školách a učilištích: *Maturitní zkoušky se konají nejdříve ve druhém úplném týdnu v květnu a ukončí se nejpozději 20. června. Písemná práce z českého jazyka a literatury, písemná zkouška z cizího jazyka (§ 11 odst. 1 až 3) a písemná zkouška z matematiky v gymnáziích u studijních oborů se speciálním zaměřením na matematiku a fyziku se koná v dubnu. Termíny určí ředitel školy.*

Pro vysoké školy je zahajování přijímacího řízení po 20. červnu příliš pozdní. Ve Stanovisku Klubu rektorů k přijímacímu řízení (Olomouc, 11. 4. 1992; Bulletin KR č. 2, s. 8) je mj. toto doporučení: *Doporučujeme konání maturitních zkoušek na všech středních školách nejpozději do konce května; tím by se červen uvolnil pro přijímací zkoušky na vysokých školách.*

Uvedené doporučení znamená zkrácení maturitního období o tři týdny (šestitýdenní období je skutečně zbytečně dlouhé), resp. tomu odpovídající zkrácení školního roku maturitního ročníku.

Zlepšením současného stavu by bylo, kdyby novelizací vyhlášky č. 442/1991 Sb. byl v § 8 odst. 3 *termín 20. června nahrazen termínem 9. června*; pak by bylo v každém roce zaručeno, že pro přijímací řízení budou v červnu k dispozici tři, popřípadě při jednotýdenním odstupu zahájení přijímacího řízení od ukončení maturit dva plné týdny.

Bez jakýchkoliv legislativních úprav se nabízí pro rok 1993 řešení, které by mohlo vyhovovat jak středním, tak vysokým školám:

1. Konference rektorů, popřípadě Rada vysokých škol sdělí ministerstvu, že období přijímacího řízení začíná **14. června 1993**.
2. Ministerstvo o tomto termínu uvědomí ředitele středních škol s doporučením, aby **termíny maturit** byly **v době od 10. května do 4. června 1993**.
3. Ředitel, který by nechtěl zajistit svým maturantům jednotýdenní odstup mezi maturitou a přijímacím řízením, by mohl ukončení maturit stanovit až na 11. červen.
4. Ředitelé, kteří by ministerského doporučení nedbali, by znevýhodnili absolventy své školy tím, že by tito "opoždění" maturanti vcházeli až do náhradního termínu přijímacího řízení.

Konference rektorů by měla k otázce termínů přijímacího řízení přijmout konkrétní usnesení zahrnující způsob jejího projednání s ministerstvem, resp. s Radou vysokých škol.

NABÍDKA ČASOPISŮ ACS

Na rektora M. Černohorského se obrátil člen Mezinárodní komise Americké chemické společnosti Prof. Miloš V. Novotný (Indiana University, Department of Chemistry), který poslal kopii téhož dopisu i československému velvyslanectví ve Washingtonu a předsedovi ČNR Milanu Uhdeovi. Z dopisu vyjímáme:

I hope that you can bring this letter to the attention of your colleagues as well as to the appropriate government authorities.

The difficulty of practicing science when there is no channel of communication to the international scientific community has been a subject of lengthy discussions within the International Committee of the ACS. As a response to the perceived needs, the ACS has acted to make available free of subscription, on a limited-time basis, its journals to the main scientific institutions of the former East Block countries. Of particular concern are the cases where a previous subscription had to be dropped because of financial hardship.

Virtually all the countries concerned have accepted this offer and provided means by which the ACS publications could be distributed internally to the institutions in need. The respective national airlines have assumed the responsibility for transportation — with one regrettable exception, Czechoslovakia. Evidently, both the Czechoslovak Airlines and the Czechoslovak Embassy (Washington) have to date found it impossible to come up with any solution to the transportation problem.

The ACS believes its offer is a generous one, as the society's resources are quite limited. I sincerely hope that further measures can be taken in your country to deal with the question of distributing these valuable journals so that Czech and Slovak scientists will be kept up-to-date in the field of chemistry.

Jak je z předchozího dopisu zřejmé, Americká chemická společnost je ochotna poskytovat po omezenou dobu bezplatně své časopisy nejdůležitějším vědeckým institucím zemí dřívějšího východního bloku, zejména těm, které z finančních důvodů odběr přerušily. Využití této nabídky vázne na nevyjasněné přepravě hromadné zásilky darovaných časopisů z USA a její zdejší distribuci. Možnosti řešení budou projednány mj. i na základě písemných sdělení, která ze zainteresovaných institucí dojdou do Kanceláře Klubu rektorů **do 15. října 1992**. Ve sdělení je třeba uvést, zda resp. dokdy byly požadované časopisy už odebírány a zda a jak se zájemce míní podílet na zabezpečení, resp. úhradě přepravy.

Z HISTORIE KLUBU REKTORŮ

Materiály získané v posledních měsících Kanceláři Klubu rektorů umožňují podat řadu informací o činnosti Klubu rektorů od doby jeho vzniku. Uvádíme dokument "Ustavení Klubu rektorů" (Žilina 26. 4. 1990); přehled zasedání (termín, místo a hostitele); přehled dokumentů ze zasedání (jen jejich názvy); pracovní materiály (výběr zaměřený na interní problematiku Klubu rektorů).

Redakce si je vědoma, že v uvedených přehledech může chybět řada i závažných materiálů, a proto bude vděčna za každou reakci — zejména ze strany organizátorů jednotlivých zasedání — , která přispěje k doplnění, popř. k zpřesnění údajů.

Ustavení Klubu rektorů

Ve dnech 25. a 26. 4. 1990 se sešla v Žilině iniciativní skupina rektorů českých a slovenských vysokých škol,

Tomáš Čermák, Vysoká škola báňská v Ostravě,
Norbert Frištacký, Slovenská vysoká škola technická v Bratislavě,
Stanislav Hanzl, České vysoké učení technické v Praze,
Arnošt Hönig, Vysoké učení technické v Brně,
Pavol Kľuvánek, Vysoká škola dopravy a spojov v Žiline,
Miroslav Kusý, Univerzita J. A. Komenského v Bratislave,
Věněk Šilhán, Vysoká škola ekonomická v Praze,

aby založili Klub rektorů ČSFR.

Obracíme se s výzvou na všechny rektory vysokých škol v Čechách a na Slovensku, aby se připojili k tomuto klubu, který je nezávislý na institucích státní správy, politických stranách, hnutích a církvích.

Vysoké školy procházejí bouřlivou etapou vývoje. Iniciativní skupina rektorů prohlašuje, že nám všem nesmí být lhostejný stav společnosti, vědy, kultury a politiky v kontextu česko-slovenské vzájemnosti, protože jsou trvalým a nejdůležitějším zdrojem dynamiky rozvoje společnosti.

Na vysokých školách dochází k radikálním změnám, jejichž výrazem by měl být jak nový vysokoškolský zákon, tak i připravovaný zákon o vědě. Klub chce napomáhat těmto změnám a formulovat zásadní koncepce vysokého školství a vědy v jejich vzájemné jednotě a harmonii při respektování samostatnosti jednotlivých vysokých škol v obou národních republikách. Vysoké školy musí znovu získat za plné podpory společnosti svou vědeckou a pedagogickou autoritu.

Tyto otázky nemůže řešit jenom státní správa, ale musí být věcí každého z nás. Rozvoj vysokých škol a vědy vyžaduje velké prostředky, které na něj musí společnost vynakládat. Tyto prostředky se ale mnohonásobně vrací ve vzdělanosti národů a jejich kultuře. Minulá doba tomu zůstala mnoho dlužna.

Žilina 26. 4. 1990

Přehled zasedání

- (1) 11.–12. 6. 1990; Herbertov u Vyššího Brodu; ČVUT Praha.
- (2) 31. 8.– 1. 9. 1990; Brno; VUT Brno.
- (3) 29.–30. 10. 1990; Brno; MU Brno.
- (4) 25.–26. 1. 1991; Nitra; VŠP Nitra.
- (5) 5.– 6. 4. 1991; Poděbrady; UK Praha.
- (6) 21.–22. 6. 1991; Herľany; TU, UPJŠ, VŠV, VVLŠ Košice.
- (7) 11.–12. 10. 1991; Čeladná-Podolánky; VŠB Ostrava.
- (8) 17.–18. 1. 1992; Plzeň; ZČU Plzeň.
- (9) 10.–11. 4. 1992; Chudobín, Olomouc; UP Olomouc.

Přehled dokumentů ze zasedání

- (1) —
- (2)
  - Prohlášení Klubu rektorů
  - Stanovisko rektorů ke vztahu rektora a senátu vysoké školy
  - Návrh Klubu rektorů na zřízení mezipřesortní komise pro ochranu duševního zdraví
- (3)
  - Prohlášení Klubu rektorů
  - Stanovisko Klubu rektorů k legislativní aktivitě ČSAV a SAV v oblasti vědy, výzkumu a vědeckého vzdělávání
- (4)
  - Prehlásenie Klubu rektorov ČSFR
  - Prohlášení Klubu rektorů ČSFR k sociálnímu zabezpečení zaměstnanců ve školství
  - Prohlášení Klubu rektorů ČSFR k rozvoji vzdělání, vědy a umění
  - Prohlášení Klubu rektorů ČSFR k postavení vysokých škol v nové ekonomické situaci
  - Stanovisko Klubu rektorů ČSFR k naturální nápravě majetkových křivd
  - Stanovisko Klubu rektorů ČSFR k sociálnímu postavení studentů

- (5)
  - Perspektívy strategického rozvoja vysokých škôl
  - Studijní záležitosti a vědecké hodnoty
  - Ekonomická problematika
  - Novelizace zákona č. 172/1990 Sb.
  - Poznámky k spoločenskej situácii štátu
- (6)
  - Komuniké zo zasadnutia Klubu rektorov ČSFR v Košiciach
  - Ekonomické problémy vysokých škôl
  - Postgraduálne štúdium
  - Veda a výskum na vysokých školách
  - Prehlásenie Klubu rektorov ČSFR k problematike zdravotnej starostlivosti o vysokoškolákov
  - Uznesenie Klubu rektorov o právnom ustanovení zhromaždenia rektorov a dekanov samostatných fakúlt
  - Návrh zmien a doplnkov k zákonu č. 172/1990 Zb. o vysokých školách
- (7)
  - Stanovisko Klubu rektorů ČSFR k návrhu zásad zákona ČNR o vědě a technologiích
  - Příprava stanov Klubu rektorů
  - Stanovisko k novele vysokoškolského zákona
  - Klub rektorů k současné situaci
  - Komise pro finanční otázky
- (8)
  - Stanovisko Klubu rektorů k návrhu novely vysokoškolského zákona vypracovaného Radou vysokých škol
  - Stanovisko rektorů vysokých škol České republiky k návrhu zásad zákona o České akademii věd a umění
  - Stanovisko Klubu rektorů k problematice kolejí a menz
  - Stanovisko Klubu rektorů z jednání 17. 1. 1992 v Plzni k navrhovanému alternativnímu vzdělávání
  - Prohlášení Klubu rektorů k Roku vzdělání a výchovy
  - Návrh Klubu rektorů na začlenění ČSFR do mezinárodního konsorcia TRACE pro shromažďování a předávání informací o vysokém školství
- (9)
  - Stanovisko Klubu rektorů k výsledkům expertizy OECD o potřebě novelizace zákona o vysokých školách
  - Stanovisko Klubu rektorů k návrhům zákona ČR o vědě a technologiích a zákona SR o vědě a technice
  - Stanovisko Klubu rektorů k přijímacímu řízení
  - Dohoda rektorů vysokých škol ČSFR o zásadách odměňování podle nových platných předpisů (interní materiál Klubu rektorů)

Pracovní materiály

- Stanovy Konference rektorů České a Slovenské Federativní republiky (návrh). Vypracováno na Univerzitě Karlově a rozesláno 13. 9. 1991. Upravená verze předložena zasedání Klubu rektorů 17.–18. 1. 1992, Plzeň.
- Sekretariát Konference rektorů České a Slovenské Federativní republiky — náplň práce (návrh). Předloženo na zasedání Klubu rektorů 17.–18. 1. 1992, Plzeň.
- Bulletin Klubu rektorů 1 — 5 (duben — září 1992).

Redakce: M. Černohorský, M. Fojtíková.

Vydavatel: Kancelář Klubu rektorů, Masarykova univerzita,
Burešova 20, 601 77 Brno.
Tel. 05-757000, fax 05-756125.

Určeno pro potřebu Klubu rektorů.